

1. Інноваційні технології профорієнтаційної роботи й кар'єрного консультування випускників закладів освіти.

Опис

інноваційної розробки з проблеми: «Ефективні методи і форми організації профорієнтаційної роботи в закладі освіти сільської місцевості»

Актуальність проблеми.

Проблема вибору професії завжди була актуальною і тим більше, залишається такою в сучасних умовах. Яку професію обрати – одне з головних завдань у житті кожної людини. З причини незнання правил вибору професії, ситуації на ринку праці, відсутності практичного досвіду професійної діяльності близько 40% молодих людей обирають професію, яка не відповідає їх інтересам, нахилам та вподобанням. Особливо значущою є проблема набуття учнями адекватних знань про певний рід професійної діяльності, власні можливості оволодіння нею.

На ринку праці склалася парадоксальна ситуація – безробіття і дефіцит кадрів. Значна частина молоді після закінчення навчального закладу змушена працевлаштовуватися не за фахом, одержувати статус безробітного або взагалі виїжджати в пошуках роботи за межі області або держави.

В період змін у країні в умовах децентралізації та створення ОТГ молодій людині особливо важко визначитися з вибором майбутньої професії та навчальним закладом, в якому особистість буде навчатися у свої 15-18 років, набуваючи компетентності або професійні навички. Допомогти йому не можуть батьки, тому що не знають останні тенденції ринку праці. Вони обирають стандартні професії для своїх дітей, не враховуючи здібностей та нахилів дитини.

Населення села Тимошівка – 2314 чоловік. В КЗ «Тимошівська ЗОШ І-ІІІ ступенів» Михайлівської селищної ради навчається 170 учнів. В нашій сільській місцевості, віддаленій від можливостей великого міста, процес профорієнтації проходить ще важче, тому що в селі немає робочих місць та створений негативний імідж українського села як занепадаючий та вмираючий, більшість батьків учнів не працюють (тримають господарство і з цього живуть). Найбільш поширені професії: фермер, тракторист, водій, вчитель, вихователь, медсестра.

Проблема підготовки учнів до свідомого вибору професії стає особливо актуальною тому, що орієнтація на певну професійну діяльність, свідомий вибір свого життєвого шляху є невід'ємною складовою всього освітнього процесу в школі. Профорієнтаційна робота з учнями – один із головних аспектів виховної роботи, спрямованої на підготовку учнів до свідомого вибору професії, визначення свого місця у суспільстві. Така робота організовується з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів, їхніх нахилів, інтересів, задатків та готовності до певних видів діяльності й рівня сформованості учнівського колективу. Особливість позакласної виховної роботи полягає в добровільній участі у ній (учні обирають профіль занять за

інтересами), суспільній спрямованості (зміст діяльності відповідає потребам суспільства, відображає досягнення науки, культури, мистецтва), ініціативності, самодіяльності учнів (врахування бажання дітей, їх пропозицій). Цікаво організовані виховні справи, добре спланована робота гуртків за інтересами особливо розвивають здібності дітей, їх творчу активність.

Найважливіше завдання школи - формування повноцінних громадян своєї країни (а не тільки «громадян світу» ...), а це багато в чому залежить від того, чим займатимуться колишні подорослішали школярі, яку професію вони оберуть і де працюватимуть. Грамотно побудована профорієнтаційна робота дозволяє вирішувати і багато нагальних проблем ще в період шкільного навчання, особливо в старших класах. Давно відомо, що оптимістична перспектива життя (і насамперед, реальна та приваблива професійна перспектива) убереігають багатьох підлітків від необдуманих кроків, від дурниць і «спокус» ще в період навчання в школі.

Питання «Ким бути?» життєво важливе для кожної людини. Відповідь на нього впливає на все подальше життя. Не розгубитися, правильно зорієнтуватися, знайти своє місце у світі професій складно, особливо молодій людині, що закінчила школу. Вона повинна зупинити свій вибір на професії, важливої для суспільства і відповідної його запитам, інтересам і здібностям. Допомогти юнакові чи дівчині знайти своє місце в житті і покликана професійна орієнтація.

Центром профорієнтаційної роботи з учнями служить середня загальноосвітня школа, яка покликана рости, навчати і виховувати молоді покоління з максимальним урахуванням тих суспільних умов, в яких вони будуть жити і працювати.

Теоретична основа.

Профорієнтаційна робота в закладі освіти здійснюється з урахуванням Законів України «Про освіту, Про загальну середню освіту», Концепції державної системи професійної орієнтації населення (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України № 842 від 17 вересня 2008 року), Примірного положення про консультативний центр для батьків або осіб, які їх замінюють і дітей, які виховуються в умовах сім'ї (затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 714 від 30 червня 2011 року), Положення про психологічну службу системи освіти України (затвердженого Наказом Міністерства освіти України № 127 від 03.05.99), листа Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» «Про методичні рекомендації щодо проведення профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти» № 22.1/10-2496 від 04.12.2020 року.

Відповідно до Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається, Затвердженому спільним наказом Міністерства освіти України, Міністерства праці України і Міністерства у справах молоді і спорту України

від 2 червня 1995 року № 159/30/1526 визначено такі *етапи профорієнтаційної роботи* зі школярами різного віку:

а) **початковий (пропедевтичний) етап (1-4 класи);**

б) **пізнавально-пошуковий етап (5-7 класи);**

в) **базовий (визначальний) (8-9, 8-11 класи) етап.**

Беремо до уваги, що *Компонентами профорієнтаційної роботи* є професійне інформування, професійна діагностика, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація (методичні рекомендації) [6].

Враховуючи нормативні документи, що регламентують профорієнтаційну роботу, визначили види діяльності щодо її реалізації в закладі освіти сільської місцевості:

- знайомство школярів з різними галузями народного господарства і виробництва як на уроках трудового навчання, так і поза стінами школи;
- формування у школярів різних навичок і умінь, які необхідні для виконання різних видів праці в промислових умовах;
- ознайомлення учнів з найбільш поширеними і популярними професіями;
- розкриття і вивчення нахилів, інтересів, бажань, здібностей, а також фізичних і психічних можливостей підлітків;
- ознайомлення учнів з вимогами, які ставлять певні професії до формату технічних, спеціальних і загальноосвітніх знань, навичок, умінь і змісту роботи майбутніх фахівців;
- надання підтримки учням у професійному самовизначенні допомогою педагогічної консультації про професії, їх вимоги, про навчальні заклади, де можна оволодіти відповідними професіями, про умови праці і тому подібне;
- подальший аналіз і розбір ефективності застосованих раніше засобів педагогічного виховного впливу.

Основними напрямками профорієнтаційної роботи з учнями в закладі є:

- професійна просвіта,
- професійне виховання,
- професійна діагностика,
- професійна консультація учнів.

Нова Українська Школа покликана допомогти випускникам бути конкурентноспроможними у 21-му столітті, стати цілісними особистостями, котрі вміють робити свідомий вибір, у тому числі вибір свого подальшого освітнього та професійного шляху.

Система професійної орієнтації в новій школі базується на:

принципах освітньої діяльності, які закладено у Законі “Про освіту”: [1].

- людиноцентризм; *Ж*
- цілісність і наступність системи освіти;
- інтеграція з ринком праці; *Ж*
- єдність навчання, виховання та розвитку; *Ж*

- сприяння навчанню впродовж життя та забезпеченню рівних можливостей для всіх.

ключових принципах **Нової Української Школи**: [2].

- орієнтація на потреби учня в освітньому процесі;
- зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей;
- наскрізний процес виховання, який формує цінності;
- педагогіка партнерства;
- умотивований учитель, який має педагогічну свободу;
- сучасне освітнє середовище.

залученні всіх учасників освітнього процесу та зацікавлених сторін:

- вчителів, учнів, студентів, батьків;
- громадського самоврядування закладу;
- Міністерства освіти і науки України, інших державних установ;
- закладів освіти різних рівнів;
- роботодавців та їх об'єднань;
- громадських організацій тощо.

Новизна досвіду полягає у визначенні ефективних форм і методів профорієнтаційної роботи в закладі освіти сільської місцевості.

Провідна педагогічна ідея.

Реалізація усіх етапів профорієнтаційної роботи зі школярами різного віку сприятиме їхньому свідомому вибору майбутньої професії.

ІНФОРМАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ДОСВІДУ.

Метою роботи є визначення і перевірка ефективності методів і форм організації профорієнтаційної роботи в закладі освіти сільської місцевості.

Відповідно до мети роботи поставлені такі завдання:

- 1) вивчити нормативно – правову базу щодо організації профорієнтаційної роботи в закладі освіти;
- 2) обрати ефективні методи і форми профорієнтаційної роботи в закладі освіти сільської місцевості;
- 3) визначити перспективи подальшої діяльності закладу щодо профорієнтаційної роботи серед учнів різної вікової категорії.

Робота над темою досвіду тривала і продовжується протягом 2019 - 2020 та 2020 - 2021 навчальних років (про що відображено в перспективному плані роботи закладу).

ТЕХНОЛОГІЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ РОЗРОБКИ

Профорієнтаційну роботу в нашому закладі проводять учителі, класні керівники, інші члени педагогічного колективу:

- а) у процесі вивчення предметів трудового циклу та інших навчальних предметів;

б) під час позакласної виховної роботи.

Провідна роль у цій роботі належить класним керівникам. Вони протягом тривалого часу спостерігають за учнями свого класу, вивчають їх індивідуальні особливості, інтереси, здібності й нахили, контактують з батьками, знають виховний потенціал кожної сім'ї. Це дає їм змогу організувати профорієнтаційну роботу на належному рівні.

Щоб дати учням уявлення про сучасний світ професій, про значущість усіх видів праці в нашій школі проводиться профорієнтаційна робота, яка включає чотири етапи:

Початковий (пропедевтичний) етап (1-4 класи).

На даному етапі учні знайомляться зі світом професій через такі форми роботи, як: екскурсії, бесіди, ранки, усні журнали, зустрічі з цікавими людьми, участь в проектах. На цій стадії створюється певна наочна основа, на якій базується подальший розвиток професійної самосвідомості. Саме тому важливо створити максимально різноманітну палітру вражень про світ професій, щоб потім на основі цього матеріалу, дитина могла аналізувати професійну сферу більш осмислено і відчувати себе впевнено. Важливо на даному етапі розширити уявлення дитини про різні професії.

Загальновідомо, що молодші школярі характеризуються малою диференціацією сприймання, яке тісно пов'язане з діями, практичною діяльністю та емоціями. У них слабо розвинута довільна увага, особливо її стійкість. Вони конкретно мислять, мають нахили до механічного запам'ятовування та недостатньо розвинуті вольові якості, імпульсивний характер; капризні, уперті, довірливі, допитливі. У цьому віці з'являються такі важливі новоутворення, як довільність уваги, внутрішній план дії, рефлексія. Вибір професії здійснюється на рівні рольової гри через інтерес до зовнішньої її сторони. Але, як показують дослідження багатьох вчених, приблизно у 30% учнів стійкі професійні інтереси до обраної у майбутньому професії сформувалися вже у початковій школі. Діти орієнтуються в основному на професії, з якими пов'язані визначальні події в житті суспільства. Відбувається активне засвоєння суспільно цінних орієнтацій. Формою прояву інтересу до професії у молодших школярів є індивідуальна чи колективна гра.

Так як основною особливістю цих учнів є ігрова діяльність, яка переростає в навчальну, то під час проведення профорієнтаційної роботи перевага має надаватися ***активним формам і методам***: сюжетно-рольовим іграм; екскурсіям; іграм-вправам, іграм-змаганням, шарадам, кросвордам, ребусам, загадкам і т.п. Зрозуміло, що їх необхідно поєднувати і з традиційними методами, широко використовуючи технічні засоби навчання - звукозаписи, діа-, відео-, кінофільми, включаючи форми і методи роботи, що дозволяє залучати учнів до діяльності або окремих дій, які відбуваються на екрані. Вчителі початкових класів, проводять професійну орієнтацію на уроках з усіх предметів та позакласних заходах. **[додаток 1]**

Як показує практика, профпросвіта в освітньому процесі має проводитися вчителями з дотриманням певних умов:

- зв'язок профорієнтаційного матеріалу з темою уроку, поглиблення його науковості, політехнічної спрямованості, практичної значимості, зв'язку з життям;
- вивчення матеріалу з профорієнтації на основі активного пошуку, створення проблемних ситуацій;
- забезпечення наступності і систематичності у формуванні профорієнтаційних знань і вмінь;
- включення інформації з різних сфер трудової діяльності людей, представників професій свого регіону, спираючись при цьому на принцип міжпредметних зв'язків;
- поєднання профорієнтаційних відомостей з практичною пробою сил на уроках, в гуртках, секціях, клубах, спеціалізованих школах (музичних, художніх тощо) і т.п.

Учні 1-4 класів НУШ на уроках «Я досліджую світ», «Математика», «Мистецтво», «Фізична культура» в ігровій формі знайомляться із світом професій і ринком праці. Рольові ігри, шаради, кросворди, анаграми, пазли, встановлення відповідності між професією та знаряддям праці, професійною термінологією, відгадування професій за загадками, ключовими видами діяльності. «Вгадай професію за жестами», «Пригадай якомога більше слів на букву "...", які пов'язані з цією професією», «Чарівний мішечок», «Най-най..

зеленіша професія,
солодша професія,
волохатіша професія,
дитяча професія,
смішніша професія. [додаток 2]

Під час опрацювання словникових (українська мова) слів пов'язуємо їх з професіями. На уроках «Я досліджую світ» складаємо хмару слів «Професії для нас», працюємо з картками - пазлами «Ланцюжок професій», розгадуємо кросворди, ребуси, шаради. Обговорюючи певну конкретну професію вчимося складати «Сенкан». [додаток 2,3]

Інтегровані профорієнтаційні моменти є постійними відповідно до змісту основних уроків.

Під час профорієнтаційних бесід обговорюється важливість навчання, трудової діяльності, поваги до будь-якої професії, до праці та результатів праці інших людей. Учні створюють *колажі* на тему «Наш клас у майбутньому», «Допомагаємо батькам», «Професії моїх батьків». Проводяться конкурси малюнків «Моя професія», «Я малюю мрію», «Ким я хочу стати»; вікторини по типу «Що? Де? Коли?», захист проєктів «Професії моїх батьків». [додаток 1]

Проводимо такі *позакласні заходи*: урок – гра «Цікавий світ професій», урок – гра «Калейдоскоп професій», тематичні дні «У світі професій», створюємо леп буки, проводимо різноманітні тематичні екскурсії (реальні та віртуальні). [додаток 1]

В рамках національно-патріотичного виховання паралельно в учнів розширюються знання про професії військового, поліцейського, медичного

працівника, рятівника. Також учні отримують інформацію про такий вид діяльності як волонтерство (День людей похилого віку, День захисту тварин, Міжнародний День Волонтера, участь у благодійних акціях). [додаток 1]

Професії юриста, адвоката, судді актуалізуються в період проведення *тижня права* (щороку у грудні). Також доцільно згадати про них під час колективного обговорення прав та обов'язків класної спільноти.

Участь учнів у святкових концертах, постановках, виставах спонукає їх до зацікавлення творчими професіями: актор, співак, танцівник, композитор та ін.. Тут ще необхідно нагадати учням про людей, які забезпечують свято поза сценою: гримери, костюмери, освітлювачі, звукооператори та інші. [додаток 1]

Як результат учні:

- розуміють, що вони люблять робити, що у них вдається найкраще;
- можуть пояснити, як здійснити свої бажання мають реалістичне уявлення про світ професій з різних сфер;
- розуміють важливість праці та, зокрема, окремих професій у житті кожної людини;
- можуть пояснити, що таке професії; Ж
- ознайомлені з найбільш поширеними професіями, розуміють їхній зміст;
- можуть описати суть тієї чи іншої професії; Ж
- розуміють, що таке праця та демонструють шанобливе ставлення до неї;
- демонструють зацікавленість у подальшому пізнанні світу професій;
- зацікавлені у дослідженні та розвитку своїх інтересів та здібностей;
- пояснюють важливість навчання у школі, розвитку власних здібностей для свого життя та добробуту; Ж
- розуміють важливість спільної праці, разом з іншими визначають мету спільної праці і намагаються досягти її; Ж
- зацікавлені у подальшому дослідженні зв'язку між світом професій та різноманітними сферами життя та навколишнього світу.

Пізнавально-пошуковий етап (5-7 класи).

Означений етап передбачає формування ціннісних орієнтацій, мотивації самопізнання, установки на власну активність у професійному самовизначенні та оволодінні професійною діяльністю, а також систематичне ознайомлення з професіями. Не менш важливими є формування умінь самооцінки, самоаналізу з метою усвідомлення власної професійної спрямованості, консультування щодо вибору профілю подальшої освіти, форм трудової підготовки. В основній школі професійна просвіта школярів сформована на ознайомлення учнів з існуючою типологією професій та відомостями про найбільш поширені професії кожного типу, класу, відділу і групи. Важливе місце у профорієнтаційній роботі з учнями 5-7 класів повинні зайняти питання про умови правильного вибору професії та фактори, які на нього впливають. На цьому віковому етапі основними завданнями профорієнтації у закладі освіти є *виховання* працелюбності, стимулювання до свідомого вибору праці, розвитку творчих здібностей учнів, ознайомлення з різними видами професійної діяльності, умовами праці, об'ємом спеціальних і загальних знань, умінь і

навичок, якими повинен оволодіти спеціаліст даної професії, гігієнічною характеристикою, психофізіологічними вимогами професії до людини, системою підготовки та підвищення кваліфікації кадрів із даної.

У підлітків часто змінюється інтерес до професії. Іноді це відбувається в результаті впливу зовнішніх факторів, наприклад, коли учні отримують неправильне уявлення про зміст праці або недостатньо об'єктивно оцінюють свої можливості, ігноруючи психофізіологічні особливості і переоцінюють їх. Чимало учнів узагалі не цікавляться майбутньою професією. Ці аспекти ми враховуємо у процесі організації профорієнтаційної роботи в основній школі.

На цьому етапі (5-7 класи) профорієнтаційна робота знаходить своє продовження через *ділові ігри, профорієнтаційні ігри, ігри-подорожі*. Дані форми роботи дозволяють учням більш детально вивчити світ професій, представити себе в цьому світі. Учні 5-7 класів вивчають різноманіття робочих професій, роблять перші кроки в проєктній діяльності.

Основним змістом профінформаційної роботи на цьому етапі є ознайомлення учнів з можливо більш широким колом ведучих професій з різних галузей господарства. При цьому до 7 класу школярі одержали уявлення про систему господарства країни в цілому. Увага вчителя спрямована на вивчення динаміки інтересів у підлітків, на їхню зміну і розвиток. Планування профорієнтаційної роботи на цьому етапі шкільного утворення повинне служити розширенню і поглибленню пізнавальних інтересів учнів. Заплановані заходи (*екскурсії, зустрічі з фахівцями, батьками й ін.*) уже більш глибоко, чим на першому пропедевтичному етапі, знайомлять учнів зі світом професій. При ознайомленні з якою-небудь галуззю господарства перед учнями розкриваються характерні риси основних масових професій цієї галузі.

В 5 класі (класний керівник Лазарева С.В.) провела виховні години «Професії моїх батьків», «Мої захоплення», «Що мені відомо про різні професії», «Цінуймо працю інших», вікторину «Відгадай професію», анкетування учнів та їх батьків, конкурс малюнків «Я малюю мрію». [додаток 1,5]

В 6 класі (класний керівник Борисенко Н.В.) провела творчий конкурс «Що я вмію»; виховні години «Усі професії важливі, обирай свою»; «Професії минулого, сучасного та майбутнього»; «Щоб інших учити, потрібно самому вміти»; конкурс малюнків «Я малюю свою мрію»; віртуальну екскурсію «Спеціальності, яких найбільше потребує наше село (район, область)» [додаток 6]

В 7 класі (класний керівник Іванкова О.А.) провела профорієнтаційні ігри «Пастки-капкани», «Один день з життя», «Професія спеціальність», «Сама-сама»; виховні години «Трудова біографія моєї родини», «Історія речей, які тебе оточують», захист міні-проєктів «Презентація професій»; вікторину «Хто знає найбільшу кількість професій»; конкурс малюнків «Моя майбутня професія». [додаток 7]

Базовий етап (8-9, 10-11 класи). Організація роботи на цьому етапі полягає у вивченні наукових основ вибору професії, її класифікаційних ознак,

вимог професій до людини, основних професійно важливих якостей, правил вибору професії. Старшокласники мають оволодіти методиками самопізнання, самооцінки, розвивати індивідуальні професійно важливі якості, формувати вміння зіставляти необхідні для здобуття конкретної професії вимоги з власними можливостями та кон'юнктурою ринку праці. Завданням школи є створення умов для випробування можливостей учнів у різних видах трудової діяльності (консультації щодо вибору професії та навчального закладу, професійний відбір). Про досягнення очікуваних результатів свідчать сформованість особистісно значущого сенсу вибору професії, певної професійної спрямованості, професійне самовизначення учнів, їх готовність до зміни професійної спрямованості, переорієнтації на суміжні професії, на інші види діяльності відповідно до своїх індивідуальних особливостей та результатів профвідбору.

Учні старших класів потребують розширення, поглиблення та систематизації знань про професії. У зв'язку з цим *основними напрямками профорієнтаційної роботи* з учнями є: професійне виховання (формування та розвиток в учнів стійких професійних інтересів до тієї чи іншої професії), професійна діагностика (вивчення характерних особливостей людини) та професійна консультація (надання індивідуально-психологічної та медичної консультації).

Ефективність організації профорієнтаційної діяльності полягає у використанні педагогом *активних форм та методів роботи*. Залежно від мети, завдань та змісту їх поділяють на: інформаційно-просвітницькі, у ході яких вихованцям розповідається про канали працевлаштування, умови прийому на роботу і навчання, надається інформація про світ професій та вимоги, які ставляться до людини; діагностичні, які спрямовані на вивчення особистості учня, його інтересів, нахилів, здібностей з метою виявлення їх відповідності обраній професії. Серед таких *форм профорієнтаційної роботи* виокремлюють: ситуаційно-рольову гру, сюжетно-рольову гру, гру-драматизацію, інсценування, гру-бесіду, гру-експрес, гру-мандрівку, вікторину, відгадування загадок, ребусів, кросвордів, екскурсію на підприємства, віртуальну екскурсію, бесіду, розповідь, годину спілкування, калейдоскоп, усний журнал, уявну подорож, творчий конкурс, моделювання життєвих ситуацій, виставку творчих робіт, школу професійної майстерності, презентацію професій, перегляд мультфільмів, кінофільмів, документальних фільмів, відеороликів, станційну форму роботи, гру з літерами та словами, ігрову програму, місто веселих майстрів, прес-шоу, теле-ревію, свято (професійне свято), зустріч із людьми різних професій, ярмарку професій, клуб веселих та кмітливих, акцію, театральну виставу, майстер-клас, анкетування, тестування, мульти/моно проекти, конверт дружніх питань, твір-роздум, тренінг, калейдоскоп професій, професійну вітальню, колаж, диспут, брифінг, моделювання розвивально-виховних ситуацій, брейн-ринг, складання індивідуальних програм саморозвитку, агітбригаду, тематичний діалог, інтернет-подорож, інтернет-форум.

У 8 класі (класний керівник Касьянова Ю.С.) провела вікторину «Відгадай професію», віртуальні екскурсії «Подорож у світ професій», «Цінуймо працю інших»; бесіду «Багато треба знати, щоб професіоналом стати»; анкетування «Професії від «А» до «Я»; моделювання життєвих ситуацій «Мої здібності»; написання твору-роздуму «Трудова біографія моєї родини»; класну годину «Формула вибору професії: можу + хочу + треба»; захист міні-проектів «Що я знаю про майбутню професію?». [додаток 1]

На останньому етапі - 9-11 класи робота передбачає цілеспрямовану профорієнтаційну роботу серед учнів, спрямовану на сприяння усвідомленому вибору профілю навчання, а в подальшому – і професії. Учні вивчають професії, які найбільш затребувані на ринку праці, знайомляться з професіями, які вимагають підвищеної моральної відповідальності: співробітник внутрішніх справ, рятувальник, працівник МНС, охорони здоров'я, освіти. На даному етапі активізується діагностична робота, що проводиться класними керівниками та вчителями – предметниками; проводяться уроки вибору професії та уроки щодо захисту проектів «Моя майбутня професія». На цьому етапі використовується опитувальник професійної готовності та анкета «Спрямованість. Інтереси. Наміри». [додаток 8]

У 9 класі (класний керівник Свиридов Е.В.) провів урок - гру «Професійний навігатор», анкетування з метою визначення учнів щодо майбутньої професії, бесіду «Усякий труд треба поважати»; виховні години «Орієнтир у нових професіях», «Здоров'я і вибір професії», «Кроки до професії». [додаток 1]

Класний керівник 10 класу Петров І.І. провів класну годину «Світ професій і твій вибір», анкетування з учнями та батьками учнів щодо подальшого професійного визначення учнів, бесіду «Що треба знати про вибір професії»; рольову гру «Із ста доріг – одна моя», виховні години «Сьогодні старшокласник – завтра студент», «Від мрії до професії», «Мій вибір – життєвий успіх». [додаток 1]

Класний керівник 11 класу Дурнєва І.Ф. провела виховну годину «Світ професій і твоє місце в ньому», анкетування з метою визначення учнів щодо майбутньої професії, бесіди «Про значення праці в житті людини і правильного вибору професії» та «Дороги, які ми вибираємо. Дороги, які обирають нас»; учні 11 класу підготували та захищали проекти «Назустріч своїй долі»; виховні години «Ти і ринок праці», «Твій життєвий шлях: із чого він починається», ознайомлення учнів з правилами вступу до вузів, підготовки до ЗНО; годину спілкування «Мій вибір: за і проти». [додаток 1,9]

Кожний навчальний предмет має свої профорієнтації можливості. Так, наприклад, на уроках трудового навчання та «Технології» проводимо ознайомлення школярів з типами, видами професій, в результаті чого в учнів формується вибір майбутньої професії та обираються шляхи її набуття, виховується поважливе ставлення до різних професій (дизайнер, економіст, вишивальниця, кухар, кондитер, швачка, технолог); на уроках образотворчого мистецтва діти ознайомлюються з професіями художника, скульптора,

архітектора тощо. У навчальних програмах з предметів природничо-математичного циклу закладено можливості розкриття природничих основ праці, формування практичних навичок (вимірювальних, обчислювальних, лабораторних, графічних), необхідних для роботи на сучасному механізованому та автоматизованому виробництві.

Основними формами профорієнтаційної роботи вчителя-предметника при вивченні програмних тем є:

- бесіда про професії, які пов'язані з вивчаючим матеріалом;
- розв'язання різних типів задач з практичним змістом;
- участь в олімпіадах, вечорах, теоретичних конференціях;
- екскурсії на підприємства, виставки;
- зустріч із спеціалістами;
- проведення тематичних, літературно-художніх вечорів, усних журналів.

Вчителі оцінюють індивідуальні здібності учнів, залучають їх до участі в олімпіадах та різних творчих конкурсах.

Основну роботу проводимо з учнями 9 та 11 класів. Вона полягає в поінформуванні про світ професій, в тому числі про ті, які можна здобути в навчальних закладах району та області.

З огляду на важливу роль у професійному самовизначенні учнів їхніх батьків особливе значення має співпраця в професійній роботі закладу і сім'ї. Тому наш заклад намагається направляти зусилля батьків на створення умов для розвитку інтересів, схильностей і здібностей їхніх дітей.

На допомогу учням школи та їх батькам постійно поповнюється новими матеріалами стенд «Професійний вибір».

Вибір професії для кожної молодої людини – це вибір свого місця в житті, подальшого шляху навчання і праці. Для свідомого вибору професії у школі організовуються зустрічі з представниками професійних та вищих навчальних закладів, відвідування "Днів відкритих дверей" навчальних закладів, проведення предметних тижнів у школі.

В нашому закладі працюють чотири гуртки : «Юний еколог» – для учнів 7 класу, керівник Борисенко Н.В.; «Олімп» – для учнів 5-8 класів (секція футбол) та 9-11 класів (секція волейбол) – керівник Петров І.І.; «Народна іграшка» для учнів 1-4 класів, керівник Гутнік Л.А. та «Саморобки» для учнів 5-7 класів – керівник Сапальов В.А. Керівники гуртків розвивають самостійну творчу активність дітей, формують навички творчої діяльності, застосовують такі методи і форми навчання на заняттях, які допомагають виробити стійкий інтерес до певного виду діяльності, зацікавленості. Гуртковою роботою охоплено 70 учнів, що становить 43% від загальної кількості учнів школи. Найбільшою популярністю користуються гуртки: художньо-естетичного напрямку «Народна іграшка» (20 учнів) та спортивний «Олімп». Майже всі учні, які задіяні в гуртковій роботі школи, беруть активну участь в різноманітних конкурсах та змаганнях, тим самим розвивають свій потенціал, формуються як творча особистість. **[додаток 1]**

Наш час потребує лідерів нової формації, людей компетентних, відповідальних, здатних мислити неординарно, генерувати нові ідеї та приймати нестандартні рішення. Ось чому головне завдання школи – знайти і підтримати учнівську молодь, чия життєва позиція спрямована на активну участь у громадському житті. Сучасна учнівська молодь вимагає інноваційних підходів до організації освітнього процесу в позаурочний час. Авторитарні методи та форми навчання не сприяють розвитку громадянської активності старшокласників.

Основна мета – виховати в учнів активну життєву позицію, підготувати їх до дієвої участі в демократичному управлінні суспільством. Учніське самоврядування є уособленням демократичної атмосфери у школі, формою самодіяльної організації дитячого життя у ній, важливим чинником самовиховання особистості, формування лідерських якостей. Реалізують його органи учнівського самоврядування, котрі складаються з виборних або уповноважених осіб від класних колективів, яким доручено планувати колективні творчі справи, розподіляти доручення між учнями, перевіряти їх виконання, координувати та об'єднувати роботу первинних осередків. Головне завдання шкільного самоврядування, на нашу думку, полягає в тому, щоб через розвиток соціальної активності учнів виховати в них почуття власної гідності, відповідальності, толерантності, критичності та конструктивності мислення, поваги до власної та чужої праці, оптимізму, гуманізму, здатності до самоаналізу і самовиховання.

У закладі створена дитяча організація «Козацька республіка», яка є добровільною, місцевою і об'єднує учнів КЗ «Тимошівська загальноосвітня школа I – III ступенів» на основі добровільності та спільних інтересів, з метою виконання статутних завдань. У жовтні у закладі була проведена передвиборча кампанія й вибори Гетьмана, максимально наближені до реалій життя, а також обрані коші (центри). До складу центрів входять представники від кожного класу. В роботу нашого учнівського самоврядування дуже вдало вписуються дебати, допомагаючи дітям навчитися критично мислити, сприяють розвитку ораторських умінь, пізнавальної активності та підвищують самооцінку дитини. Теми дебатів можуть бути різними, в залежності від потреб та попиту. (Наприклад, ми провели дебати на такі теми: «Чи обов'язковою є шкільна форма?», «Оцінка «2» сприяє покращенню рівня знань чи, навпаки, відбиває бажання вчитися?», «Учніське самоврядування – міф чи реальність?» та інші.) Також проводимо *квести, флешмоби, тренінги* щоб згуртувати учнівські колективи, допомогти їм у створенні дієвих органів самоврядування в кожному класі, а також, виявити нових лідерів для участі у загальношкільних заходах. Цінність учнівського самоврядування полягає в тому, що учні глибоко і всебічно проникають у сутність своїх прав та обов'язків, у результаті чого підвищується їхня громадянська активність, самосвідомість, життєва компетентність. Налагодження дієвої системи учнівського самоврядування

допомагає набуттю учнівською молоддю необхідних знань, умінь і досвіду соціальної дії.

Традиційно, щороку в школі до Дня вчителя проводиться День шкільного самоврядування: учні 10 та 11 класів повністю виконували обов'язки вчителів та адміністрації закладу. Програма дня була насиченою та цікавою. На першому уроці у холі школи відбулася організаційна лінійка, присвячена Дню самоврядування, на якій було представлено учнів, які замінятимуть адміністрацію школи та вчителів - предметників. Потім розпочалися уроки, на яких, учні 10-11 класів, побували у ролі учителів, класних керівників та адміністрації школи. Виконуючи свої обов'язки, вони відчули наскільки відповідальна та нелегка вчительська праця. Впродовж усього дня адміністрація – учні відвідували уроки та контролювали навчально-виховний процес. Цей день приніс багато позитивних вражень та емоцій для учнів та учителів, адже кожен зміг проявити себе в улюбленій справі. **[додаток 1]**

Наш заклад щорічно бере активну участь в проведенні «Ярмарки професій», яка проходить під егідою обласної держадміністрації, міського та районного центрів зайнятості. На неї приїзять представники різних навчальних закладів, знайомлять учнів з переліком професій, які можна здобути в тому чи іншому закладі, запрошують на Дні відкритих дверей для ознайомлення з умовами навчання.

З метою активізації особистої участі у формуванні свого майбутнього, пробудження у підростаючого покоління інтересу до знайомства з різними видами діяльності, прищеплення інтересу до різних видів діяльності, спонукання учнів задуматися про своє професійне майбутнє у школі у рамках Місячника профорієнтації та трудового виховання проводяться *різноманітні заходи*: конкурс малюнків «Моя майбутня професія» (1-4 класи); профорієнтаційний квест «Шлях в країну професій» (5-6 класи); конкурс рекламних плакатів «Обирай свій професійний шлях» (8-10 класи); віртуальний екскурс ВНЗ України «Обираєш професію – проектуєш життя» (8-11 класи); конкурс презентацій «Моя кар'єра – будь успішним» (8-11 класи); екскурсії на підприємства нашого села. Під час виховних профорієнтаційних заходів учні зрозуміли, що вибір професії – це велика відповідальність перед батьками, перед суспільством, та найголовніше — перед собою. Відповідальність перед собою, мабуть, найважливіша, і полягає вона в тому, щоб обрати саме свій шлях і ним йти. Учні 1-4 класів дізналися, що світ професій надзвичайно динамічний та мінливий. Кожного року з'являється близько 500 нових професій. Разом з тим багато з професій сьогодні «живуть» лише 5—15 років, а потім вони стають менш актуальними. Особливістю сучасного світу професій є те, що на зміну монопрофесіоналізму приходить поліпрофесіоналізм. Учителі розповіли, що існує багато цікавих, творчих, необхідних професій, але ж потрібно вибрати саме ту, яка найбільше до душі. Діти визначилися, з чого необхідно починати вибір професії, адже правильний вибір професії зумовлює моральне задоволення, позитивну самооцінку, високу продуктивність праці.

Класні керівники закликали учнів серйозно підходити до обрання майбутньої професії, самооцінки своїх якостей. [додаток 1]

Ще одна *наша традиція* – «Вечір зустрічі з випускниками». Випускники різних років з вдячністю згадують своїх вчителів, цікаві випадки зі свого шкільного життя та діляться своїми досягненнями і планами на майбутнє. Зустріч з випускниками – це вечір юності, щасливої, безтурботної, сповненої мрій та планів на майбутнє. Це спогади про першу двійку та прогуляні уроки, перше нерозділене кохання та несміливі зізнання. Це мить, коли відчуваєш безмежну вдячність та повагу до вчителів, які зуміли стати провідниками та показати шлях у доросле життя. Випускники діляться своїми досягненнями, розповідають ким стали і що спонукало їх зробити саме цей вибір – це безцінний досвід і настанови для майбутніх випускників.

Враховуючи те, що екологічна освіта і виховання мають безпосередній зв'язок із процесами державотворення та національного відродження України, завдання закладу, вчителів полягає в тому, щоб формувати у підростаючого покоління вміння та навички мислити і діяти по новому, з почуттям екологічної відповідальності.

На жаль, рівень екологічної культури школярів залишається досить низьким, незважаючи на те, що на необхідності формування в молодого покоління нового природо-центристського світогляду, екологічної культури, екологічно доцільного ставлення до природи багато уваги акцентується у педагогічних джерелах, законодавчих документах. І тому, для учнів 10 – 11 класів організоване профільне навчання – ***природничо-математичний напрям, біотехнологічний профіль (профільний предмет-біологія і екологія)***.

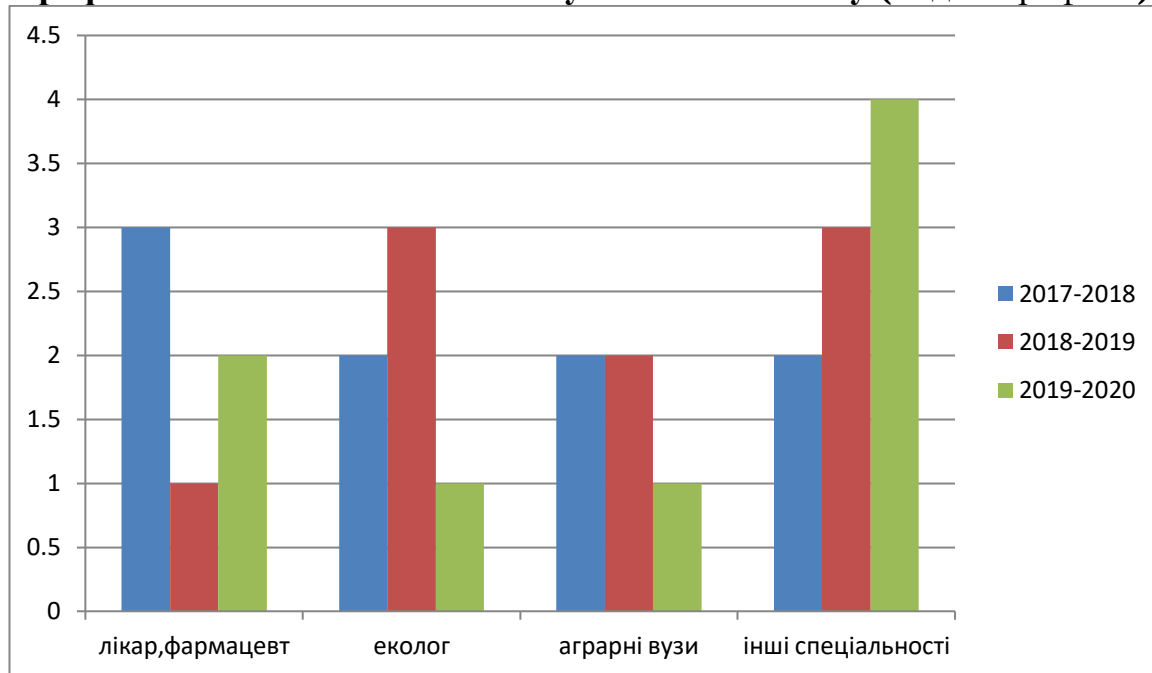
В.О. Сухомлинський писав: «Справжня школа – це не лише місце чи заклад, де діти відповідно до навчальної програми оволодівають знаннями, вміннями. Навчання – лише одна із пелюсток тієї квітки, яка називається вихованням». Ці слова великого педагога стали орієнтиром у педагогічній роботі вчителя біології і екології Дурневої І.Ф., яка спрямована на організацію пізнавальної діяльності школярів, розвиток їх розумових творчих здібностей та формування емоційно-ціннісного ставлення до природи. Підбір методів навчання, які забезпечують реалізацію цілей біологічної освіти, допомагають Ірині Федорівні розвивати в учнів 10-11 класів творчу особистість, формувати їхні життєві і соціальні компетенції, поглиблювати почуття прекрасного, любов до рідної землі, формувати відповідальне ставлення до природи й усвідомлювати місце людини в біосфері.

Враховуючи те, що шкільний вік – це період активного інтелектуального і соціального розвитку особистості, а молоді властиві підвищена емоційна чутливість, допитливість і активно-дійове ставлення до дійсності, школа стає важливою ланкою в системі неперервної екологічної освіти.

Для визначення профілю проводиться анкетування учнів і батьків щодо вибору профілю навчання (9 клас), батьківські збори з метою інформування батьків щодо профілізації закладу, переваг та недоліків профільного навчання, дні «Відкритих дверей», з метою обізнаності батьківської громадськості з

особливостями навчання у профільних класах. В закладі організовано систематичне відстеження правильності обраного учнем профілю, виявлення та попередження психологічної та соціальної дезадаптації (бесіди з учнями, індивідуальні консультації з учнями та вчителями - предметниками, відвідування уроків з метою спостереження).

Професійне самовизначення випускників 11 класу (згідно профілю):

Творчі здібності та обдарованість учнів закладу можна дослідити по результативності виховної роботи.

За 2019-2020 навчальний рік учні школи приймали участь у наступних районних та обласних конкурсах:

Всеукраїнський виставка-конкурс дитячого малюнка «Я хочу жити в якісному світі»: I місце – 3 роботи, II місце – 2 роботи, III місце – 3 роботи;

Обласна виставка-конкурс дитячої творчості «Берегиня роду українського»: I місце – 2 роботи;

III місце в обласному конкурсі відеороликів «Моя громада – моє майбутнє» для учнів 9-11 класів;

Всеукраїнський пізнавальний конкурс «Я – людина» до Міжнародного Дня толерантності та Дня Гідності та Свободи – взяли участь 8 учнів;

обласний етап Всеукраїнського конкурсу - виставки «Космічні фантазії»: 1 робота Гран-прі і 2 роботи III місце;

обласний етап Всеукраїнського заочного конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна»: 2 роботи – III місце;

III місце у II територіальному етапі Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-спортивної патріотичної гри Українського козацтва «Сокіл» («Джура»);

II (територіальний) етап конкурсу-виставки декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край»: II місце – 1 робота, III місце – 2 роботи;

Обласний етап Фестивалю писанок «Писанковий рай»: II місце колективна робота учнів 4 класу «Україна писанкова»;

Всеукраїнський заочний конкурс звітів про роботу роїв – III місце;

Всеукраїнський конкурс «Моральний вчинок» - «Юні друзі довкілля!» - I місце учні 2 класу;

Територіальний конкурс дитячої та юнацької творчості, присвячений 210-й річниці утворення Михайлівки: III місце – 4 роботи.

За I семестр 2020-2021 навчального року учні закладу приймали участь у наступних районних та обласних конкурсах:

- Обласний етап Всеукраїнського конкурсу-виставки дитячого малюнка «Я хочу жити в якісному світі»: взяли участь 5 учнів;

- Обласний заочний конкурс-виставка декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва «Квітує Україна»: відправили 8 робіт;

- Обласна патріотична благодійна акція «З любов'ю до Героя» в рамках Всеукраїнського фестивалю мистецтв «Військові обереги від Святого Миколая»: прийняли активну участь (32 роботи) і всі листівки та обереги відправили до військової частини через волонтера Кієнко Сергія;

- Обласний заочний конкурс – виставка «Світ оригамі»: взяли участь 3 учні;

- Обласний конкурс дитячого малюнка «Казкова феєрія»: відправили 5 робіт;

- II (територіальний) етап Місячника безпеки життєдіяльності серед дітей та учнівської молоді Михайлівської селищної ради у 2020/2021 навчальному році: відправили 11 малюнків;

- Всеукраїнський конкурс дитячих малюнків «Збережемо ґрунти рідної України»: відправили 5 робіт;

- обласний етап заочного Всеукраїнського конкурсу «Новорічна композиція – I місце – 1 робота, II місце – 2 роботи, III місце – 2 роботи;

- Конкурс соціального відео «Я не для продажу» (Запорізький обласний благодійний фонд «Посмішка дитини»): відправили для участі в конкурсі відеоролик 8 класу.

Щороку складаємо таблицю «Випускники» і пишаємося своїми випускниками, їх досягненнями!

Випускники КЗ «Тимошівська ЗОШ І –ІІІ ст.»2020 року

з/п	ПІБ	Куди поступили
1.	Володько Юлія Олексіївна	ЗНУ – факультет соціальної педагогіки та психології (логопед)
2.	Гулевський Данило Юрійович	Харківський національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого – факультет прокуратури та кримінальної юстиції
3.	Єропудова Єлизавета Олександрівна	КЗ «Запорізький медичний фаховий коледж ЗОР» - медична сестра
4.	Клеймюк Юлія Григорівна	ЗНУ – біологія та здоров'я людини
5.	Ликов Кирило Сергійович	ДНЗ «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту» - повар, офіціант судовий
6.	Пономаренко Маргарита Володимирівна	Харківський національний університет імені Г.С.Сковороди - логопедія
7.	Чокотов Максим Володимирович	ДНЗ «Мелітопольський багатoproфільний центр професійно - технічної освіти» - маляр, штукатур
8.	Чуйков Данило Романович	ДНЗ «Запорізький центр професійно-технічної освіти водного транспорту» - матрос
9.	Козачок Артем Андрійович	ДНЗ «Осипенківський професійний аграрний ліцей» - муляр, штукатур
10.	Пономаренко Артем Володимирович	ДНЗ «Дніпрорудненський професійний ліцей» - електромонтер, електрослюсар
11.	Гамбарнюк Анастасія Герасимівна	ДНЗ «Михайлівське ВПУ» - оператор комп'ютерного набору. Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних.
12.	Нестеренко Карина Дмитрівна	ДНЗ «Михайлівське ВПУ» - оператор комп'ютерного набору. Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних.
13.	Погорілова Анастасія Сергіївна	ДНЗ «Михайлівське ВПУ» - оператор комп'ютерного набору. Обліковець з реєстрації бухгалтерських даних.
14.	Махно Дмитро Ігорович	ДНЗ «Михайлівське ВПУ» - кухар, пекар.
15.	Рассолов Данило Павлович	ДНЗ «Михайлівське ВПУ» - кухар, пекар.

Підсумовуючи, слід сказати, що не можна залишати питання вибору майбутньої професії «на самоплив», йти вчитися «за компанію», «на зло» або

тому, що «так хотіли батьки». Отримана професія – це все майбутнє життя. Прикро буде, якщо здобувши вищу освіту і прийшовши працювати на виробництво (або бюджетну організацію), випускник усвідомлює, що витратив останні 5 років марно, і що у нього немає ніякого бажання займатися цим видом діяльності. Шукайте себе, щоб надалі насолоджуватися плодами своєї діяльності.

Висновки

Профорієнтаційна робота в закладі декларується нормативно – правовою базою, з якою і було ознайомлено педагогічний колектив. На основі вивчення наукових джерел проаналізовано сутність та зміст поняття «профорієнтація»; визначено, що існують різні підходи до його розуміння; виявлено необхідність проведення профорієнтаційної роботи на усіх вікових етапах розвитку особистості. На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок про те, що профорієнтація розуміється як науково-практична система підготовки особистості до самостійного та усвідомленого вибору професії.

Здійснення профорієнтаційної роботи буде ефективним за умови використання традиційних та інноваційних форм, методів та засобів профорієнтаційної діяльності педагогів. Визначено, що серед традиційних ефективним буде використання дискусій, круглих столів, профорієнтаційних уроків, диспутів, творчих конкурсів, тематичних вечорів, профорієнтаційних екскурсій, рольових ігор тощо. Важливим є також використання інноваційних методів профорієнтаційної роботи, до яких належать різні консультування сільської молоді з питань професійного самовизначення та працевлаштування, збори-семінари, профорієнтаційні та економічні ігри, лекції з питань економіки та підприємництва, інформування молоді опосередковано, онлайн-тестування, віртуальні екскурсії, робота з Інтернет-ресурсами, що зумовлено особливостями сучасного молодого покоління та приналежністю їх до покоління Z, яке характеризується нетерплячістю, зосередженням на короткострокових цілях, залежністю від Інтернету, кліповим мисленням та фрагментарністю образного тощо.

Серед перспектив подальшої роботи по профорієнтації учнів ми створили для себе алгоритм дій (згідно Концепції НУШ): [2]

- не сухо говорити, а використовувати майстер – класи;
- заглиблюватись у новинки, сучасні затребувані професії;
- створювати з учнями різноманітні проєкти;
- проводити більше практичних завдань та екскурсій;
- використовувати Інтернет – ресурси;
- проводити квести, діалоги з видатними представниками професій.

«Якщо професія стає способом життя, то ремесло перетворюється в мистецтво.»
Шевельов В.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закони України «Про освіту».
2. Концепція нової української школи.
3. Концепції державної системи професійної орієнтації населення.
4. Наказ МОН від 30.06.2011 №714 «Про затвердження Примірного положення про консультативний центр для батьків або осіб, які їх замінюють і дітей, які виховуються в умовах сім'ї».
5. Наказ Міністерства праці України Про затвердження Положення про організацію професійної орієнтації населення від 31 травня 1995 року N 27/169/79.
6. Лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» «Про методичні рекомендації щодо проведення профорієнтаційної роботи в закладах загальної середньої освіти» № 22.1/10-2496 від 04.12.2020 року.
7. Концепція профільного навчання у старшій школі.
8. Бондарчук К. Стан та напрямки вдосконалення профорієнтаційного обслуговування громадян в Державній службі зайнятості//Україна: аспекти праці. - 2004. - № 1. - С. 12-20.
9. Верьовка П. Етичні засади соціальної профорієнтаційної роботи державної служби зайнятості //Соціальний захист. - 2000. - № 4. - С. 31-37
10. Загребельний С. Профорієнтація страхокласників на виробничі спеціальності //Рідна школа. - 2003. - № 4. - С. 52-54
11. Котик І.О. Роль рефлексії у формуванні готовності до вибору професії //Практична психологія та соціальна робота. - 2006. - № 3. - С. 67-71.
12. Мельник Т. Профорієнтаційна робота зі школярами у гімназії //Рідна школа. - 2004. - № 10. - С. 16-18.
13. Муранова Н. Вітчизняний освітній досвід і сучасна допрофесійна підготовка старшокласників //Рідна школа. - 2004. - № 11. - С. 62-65.
14. Сторожева Г. О профессиональном самоопределении учащихся: Школьному психологу //Воспитание школьников. - 2004. - № 10. - С. 37-44.
15. Шамбарова И. Профориентационная работа в гимназии //Воспитание школьников. - 2004. - № 5. - С. 47-52.
16. Яскал Л. Профорієнтація та професійна підготовка дітей //Україна: аспекти праці. - 2003. - № 8. - С. 9-13